

Brangūs broliai ir seserys!

Dievas niekada neapleidžia savo vaikų, niekada. Net ir tada, kai metų vis daugėja, o jėgos mažta, kai plaukai pražyla, o socialinis vaidmuo sumenksta, kai gyvenimas tampa mažiau produktyvus ir gali atrodyti beprasmiškas. Dievas žvelgia ne į išvaizdą (plg. 1 Sam 16, 7) ir nedvejodamas pasirenka tuos, kurie daugeliui atrodo nereikšmingi. Jis neatmeta nė vieno akmenio, priešingai, „senesnieji“ sudaro saugų pamatą, ant kurio gali remtis „naujesni“ akmenys, kad visi kartu statydintųsi į dvasinį statinį (plg. 1 Pt 2, 5).

Visas Šventasis Raštas yra pasakojimas apie ištikimą Viešpaties meilę, iš kurios kyla guodžiantis tikrumas: Dievas ir toliau rodo mums savo gailestingumą visada, kiekviename gyvenimo tarpsnyje ir bet kokiomis aplinkybėmis, net jei Jį išduodame. Psalmės kupinos žmogaus širdies nuostabos; jose žvelgiama į Dievą, kuris rūpinasi mumis nepaisydamas mūsų menkumo (plg. Ps 144, 3-4); patikinama, kad Dievas kiekvieną iš mūsų užmezgė motinos įsčiose (plg. Ps 139, 13) ir net mirusiųjų pasaulyje neapleis mūsų gyvenimo (plg. Ps 16, 10). Taigi galime būti tikri, Jis bus arti mūsų ir senatvėje, juo labiau kad Biblijoje senatvė yra palaiminimo ženklas.

Tačiau Psalmėse aptinkame ir tokį iš širdies kylantį prašymą Viešpačiui: „Neatstumk manęs senatvėje“ (Ps 71, 9). Tai stiprūs, net šiurkštūs žodžiai. Jie primena be galo kenčiantį Jėzų, kuris nuo kryžiaus šaukė: „Mano Dieve, mano Dieve, kodėl mane apleidai?“ (Mt 27, 46).

Taigi Biblijoje garantuojama, kad Dievas yra arti mūsų kiekviename gyvenimo tarpsnyje, o kartu ten kalbama apie baimę būti paliktam, ypač senatvėje ar kančioje. Tai nėra prieštaravimas. Apsidairę aplinkui, nesunkiai įsitikinsime, kad tokie pasakymai atspindi visiškai akivaizdžią tikrovę. Pernelyg dažnai vienatvė yra karti mūsų, vyresniųjų ir senelių, gyvenimo palydovė. Būdamas vyskupu Buenos Airėse dažnai lankydavausi senelių namuose ir turiu pripažinti, kad tie žmonės retai būdavo lankomi: kai kurie savo artimųjų nematė daug mėnesių.

Šią vienatvę lemia daugybė priežasčių: daugelyje šalių, ypač skurdžiausių, pagyvenę žmonės lieka vieni, nes jų vaikai buvo priversti emigruoti. Taip pat galvoju apie gausybę konfliktinių situacijų: kiek daug pagyvenusių žmonių lieka vieni, nes vyrai – jauni ir brandaus amžiaus – pašaukiami kovoti, o moterys, ypač motinos su mažais vaikais, palieka šalį norėdamos užtikrinti savo vaikų saugumą. Karo nuniokotuose miestuose ir kaimuose nemažai senų ir pagyvenusių žmonių lieka vieni, jie vieninteliai rodo gyvybės ženklus tose vietovėse, kuriose, atrodo, viešpatauja apleistumas ir mirtis. Kituose pasaulio kraštuose paplitęs klaidingas įsitikinimas, giliai įsišaknijęs kai kuriose vietinėse kultūrose, keliantis priešišką vyresnio amžiaus žmonėms, nes įtariama, kad jie griebiasi raganavimo ir atima iš jaunų žmonių gyvybinę energiją; todėl, jei jauną žmogų ištinka ankstyva mirtis, liga ar kokia kita nelaimė, kaltė suverčiama kuriam nors senoliui. Su tokiu mentalitetu reikia kovoti ir jį išgyvendinti. Tai vienas iš tų nepagrįstų prietarų, skatinantis nuolatinį kartų konfliktą tarp jaunų ir senų žmonių – iš to mus išlaisvino krikščioniškasis tikėjimas.

Geriau pagalvojus, šiandien visur galima išgirsti šį vyresnio amžiaus žmonių metimą, esą jie „vagia ateitį iš jaunųjų“. Kitais pavidalais jis pasireiškia ir pažangiausiose bei moderniausiose visuomenėse. Pavyzdžiui, dabar plačiai paplitęs įsitikinimas, kad pagyvenę žmonės apkrauna jaunimą jiems reikalingos priežiūros kaštais ir taip atitraukia išteklius nuo šalies vystymosi, taigi atima juos ir iš jaunimo. Tai iškreiptas tikrovės suvokimas. Atrodo, tarsi vyresnių žmonių išgyvenimas keltų grėsmę jaunų žmonių išlikimui. Tarsi siekiant sudaryti palankias sąlygas jaunimui reikėtų nepaisyti pagyvenusių žmonių ar net juos pašalinti. Kartų priešprieša yra apgaulė ir užnuodytas konfrontacijos kultūros vaisius. Jaunųjų supriešinimas su senaisiais – tai nepriimtina manipuliacija: „Svarbiausia yra amžiaus tarpsnių vienybė, tai tikrasis atskaitos taškas, padedantis suprasti ir vertinti visą žmogaus gyvenimą“ (Katechezė, 2022 m. vasario 23 d.).

Anksčiau cituotoje psalmėje – kur skamba maldavimas, kad senatvėje nebūtume apleisti, – kalbama apie suokalbį, nukreiptą prieš vyresnių žmonių gyvenimą. Šie žodžiai atrodo perdėti, tačiau juos galima suprasti atsižvelgus į tai, kad pagyvenusių žmonių vieatvė ir atstūmimas nėra atsitiktinis ar neišvengiamas dalykas, o veikiau padarinys, subrandintas politinių, ekonominių, socialinių ir asmeninių pasirinkimų, kuriais nepripažįstamas kiekvieno žmogaus begalinis orumas „bet kokiomis aplinkybėmis ir nepaisant jo būklės ar situacijos“ (Dignitas infinita, 1). Taip atsitinka, kai prarandamas kiekvieno asmens vertės suvokimas, o žmonės tapatinami tik su išlaidomis, kurių kaina kai kuriais atvejais per didelė. Dar blogiau tai, kad dažnai patys vyresni žmonės galiausiai tampa tokio mentaliteto aukomis ir ima laikyti save našta, norėdami patys pasišalinti.

Kita vertus, šiandien daugelis moterų ir vyrų siekia asmeninės pilnatvės gyvendami kuo savarankiškiau ir nepriklausomai nuo kitų. Priklausomybės bendruomenei apraiškos patiria krizę, o įsitvirtina individualumo formos; perėjimas nuo „mes“ prie „aš“, regis, yra vienas akivaizdžiausių mūsų laikų ženklų. Viena iš šios individualistinės kultūros aukų yra šeima, kuri pirmoji ir radikaliausiai priešinasi minčiai, kad galime išsigelbėti patys vieni. Tačiau žmogui senstant, mažėjant jo jėgoms, visa tikrove atsiskleidžia tai, ką dangstė individualizmo mirazas ir iliuzija, esą kiti žmonės nereikalingi ir galima gyventi be socialinių ryšių; tuomet susivokiame, kad mums reikia visko, bet dabar likome vieni, be pagalbos, be žmogaus, kuriuo galėtume pasikliauti. Tai liūdnas atradimas, deja, daugelis tai suvokia, kai jau būna per vėlu.

Mūsų gyvenamoje aplinkoje dažnai minimi vieatvė ir atstūmimas. Šių reiškinių priežastys daugiopos: vienais atvejais jie kyla dėl užprogramuotos atskirties, savotiško liūdno „socialinio suokalbio“, kitais atvejais, deja, juos lemia žmogaus asmeninis apsisprendimas. Dar kitais atvejais jie patiriami apsimetant, kad tai savarankiškas pasirinkimas. Vis labiau aiškėja, jog „praradome brolybės skonį“ (Enciklika Fratelli tutti, 33) ir mums sunku net įsivaizduoti ką nors kita.

Galime pastebėti, kad daugelis vyresnio amžiaus žmonių patiria tą rezignacijos jausmą, apie kurį kalbama Rutos knygoje, kur pasakojama apie pagyvenusią Naomę; mirus vyrui ir sūnums, ji ragina dvi savo marčias, Orpą ir Rutą, grįžti į gimtąją šalį ir savo namus (plg. Rut 1, 8). Naomė – kaip ir daugelis vyresnių žmonių šiandien – bijo likti viena, tačiau nepajėgia įsivaizduoti nieko kito. Būdama našlė, ji supranta, kad visuomenės akyse yra menkavertė, ji įsitikinusi, jog yra našta toms dviem jaunoms moterims, kurioms, kitaip nei jai, prieš akis dar visas gyvenimas. Todėl mano, kad geriau pasitraukti, ir pati ragina savo jaunąsias marčias palikti ją ir kurti savo ateitį kitur (plg. Rut 1, 11–13). Jos žodžiai koncentruotai apibendrina, regis, nekintamas socialines bei religines konvencijas, ženklinančias jos likimą.

Čia biblinis pasakojimas pateikia mums du skirtingus pasirinkimus, reiškiančius galimą atliepą į Naomės kvietimą, taigi ir nuostatą senatvės akivaizdoje. Viena iš dviejų marčių, Orpa, kuri taip pat myli Naomę, meiliai ją pabučiuoja, tačiau priima sprendimą, kuris jai atrodo vienintelė galima išėitis, ir nueina savo keliu. O Ruta neatsiskiria nuo Naomės ir kreipiasi į ją stebinančiais žodžiais: „Neveršk manęs palikti tave“ (Rut 1, 16). Ji nebijo mesti iššūkio papročiams ir bendrai nuomonei, jaučia, kad senajai moteriai jos reikia, ir drąsiai pasilieka šalia jos tame etape, kuris joms abiem taps naujos kelionės pradžia. Mus visus, įpratusius manyti, kad vienatvė yra neišvengiama mūsų lemtis, Ruta moko, kad į prašymą „neapleisk manęs!“ galima atsakyti: „Aš tavęs neapleisiu!“ Ji nedvejodama apverčia aukštyn kojom tai, kas atrodo nekintama tikrovė: gyvenimas vienatvėje negali būti vienintelė alternatyva! Neatsitiktinai Ruta, pasilikusi šalia senyvos Naomės, minima tarp Mesijo protėvių (plg. Mt 1, 5), iš kurių kilo Jėzus – Emanuelis, „Dievas su mumis“, kuris įkūnija Dievo artumą visiems bet kokio amžiaus bet kokiomis aplinkybėmis gyvenantiems žmonėms.

Rutos laisvė ir drąsa kviečia mus eiti nauju keliu: sekime jos pėdomis, leiskimės į kelionę kartu su šia jauna svetimšale ir senąja Naome, nebijokime keisti savo įpročių ir įsivaizduokime kitokią mūsų senolių ateitį. Dėkojame visiems, kurie labai aukodamiesi pasekė Rutos pavyzdžiu ir rūpinasi koku nors vyresniu žmogumi arba tiesiog kasdien rodo savo artumą giminaičiams ar pažįstamiems, kurie nebeturi artimųjų. Ruta pasirinko būti arti Naomės ir buvo palaiminta laiminga santuoka, palikuonimis, žeme. Tai galioja visada ir visiems: likdami arti vyresnio amžiaus žmonių, pripažindami jų nepakeičiamą vaidmenį šeimoje, visuomenėje ir Bažnyčioje, mes patys gausime daug dovanų, daug malonių, daug palaiminimų!

Šią ketvirtąją seneliams skirtą Pasaulinę dieną nepamirškime parodyti švelnumo seneliams ir pagyvenusiems mūsų šeimų nariams, aplankykime tuos, kurie nusivylę ir nebetiki kitokios ateities galimybe. Priešingai savanaudiškam požiūriui, vedančiam į nusivylimą ir vienatvę, parodykim atvirą širdį ir džiaugsmingą veidą kaip tie, kurie turi drąsos pasakyti: „Aš tavęs neapleisiu!“ ir žengti kitu keliu.

Visiems jums, brangūs seneliai ir pagyvenę žmonės, taip pat visiems jūsų artimiesiems skiriu savo palaiminimą kartu su malda. Ir prašau jūsų nepamiršti melstis už mane.

*Žinia 4-osios Pasaulinės senelių ir pagyvenusių žmonių dienos proga
„Nepalik manęs senatvėje“ (plg. Ps 71, 9)*

Roma, Šv. Jono bazilika Laterane
2024 m. balandžio 25 d.

Šventasis tėvas Popežius Pranciškus

Franciscus